

ARBORETUM ŽAMPACH

BŘÍZA (BETULA)

Čeleď: břízovité (Betulaceae)
Řád: bukotvaré (Fagales)

Rod **bříza** zahrnuje asi 120 druhů rozšířených na severní polokouli převážně v mírném až arktickém pásmu. Jsou to většinou mimořádně nenáročné dřeviny na polohu, půdu a klimatické podmínky, vyžadující však světlé stanoviště. Často se hrávají v přírodě roli pionýrské dřeviny. Přesto vyrůstají v krásné dekorativní stromy, elegantní svou korunou, ozdobnou kůrou a nápadným jarem a podzimním zbarvením listů.

Břízy jsou listnaté stromy nebo keře, stromové druhy rychle rostou, většina z nich dosahuje výšky přes 20 m. Jsou relativně krátkověké. Koruna je lehká a vzdušná. Kmen a větve většiny druhů jsou bělokoré. Kořenový systém mají mělký, takže značně vysušují a ochuzují půdu. Někdy jsou nazývány též vodními pumpami, protože dospělí jedinci vytranspirují do ovzduší stovky litrů vody denně. Jsou však schopny přizpůsobit se rozmanitému podkladu a udrží dřevinu i na skálách podobně jako u borovice.

Střídavě postavené listy jsou jednoduché, pilovité, na podzim se žlutě barví. Květy jsou jednopohlavné, samčí v převislých jehnědách, samičí jehnědy jsou vzpřímené, krátké a tenké. Plody jsou jednosemenné křídlaté nažky složené v rozpadavé šištice. Na volném prostranství plodí zpravidla již v 10 až 15 letech.

V parcích našeho arboreta je bříza zastoupena několika svými druhy. Nechybí zde ani 2 z našich domácích druhů: stromovitá **bříza bradavičnatá** (*Betula verrucosa*) zastoupená svými okrasnými kultivary a keřovitá **bříza zakrslá** (*Betula nana*).

Našim nejrozšířenějším druhem je **bříza bradavičnatá, bělokora, převislá** (*Betula verrucosa, alba, pendula*), která rychle dorůstá výšky 20 až 25m, má řídkou korunu a tenké metlaté převislé větvičky. Je typická svou bílou, na bázi kmene černou a hrubě rozpraskanou borkou a trojúhelníkovitými 3 až 6 cm listy. Dožívá se většinou přibližně 100 let.

Velká nenáročnost a odolnost této břízy vůči klimaticky nepříznivým podmínkám je ovlivněna schopností bílé kůry odražet podstatnou část dopadajícího záření na výtrvale a výdatně osluněných místech. Tento druh se v přírodě také

BŘÍZA BRADAVIČNATÁ BĚLOKORA
'Bradoviciana'
Arboretum Žampach

BŘÍZA JACQUEMONTOVÁ
Arboretum Žampach

neobvykle rychle rozmnožuje. Ze samičí jehnědy se po dozrání uvolňuje několik set nažek s postranními křídly umožňujícími semenům "lézt". Ze středně velkého stromu je tak na podzim uvolněno několik milionů semen. Naši nejstarší břízu bělokorou si můžete prohlédnout v dolním zámeckém parku. Starý tohoto stromu je odhadováno na více než 100 let.

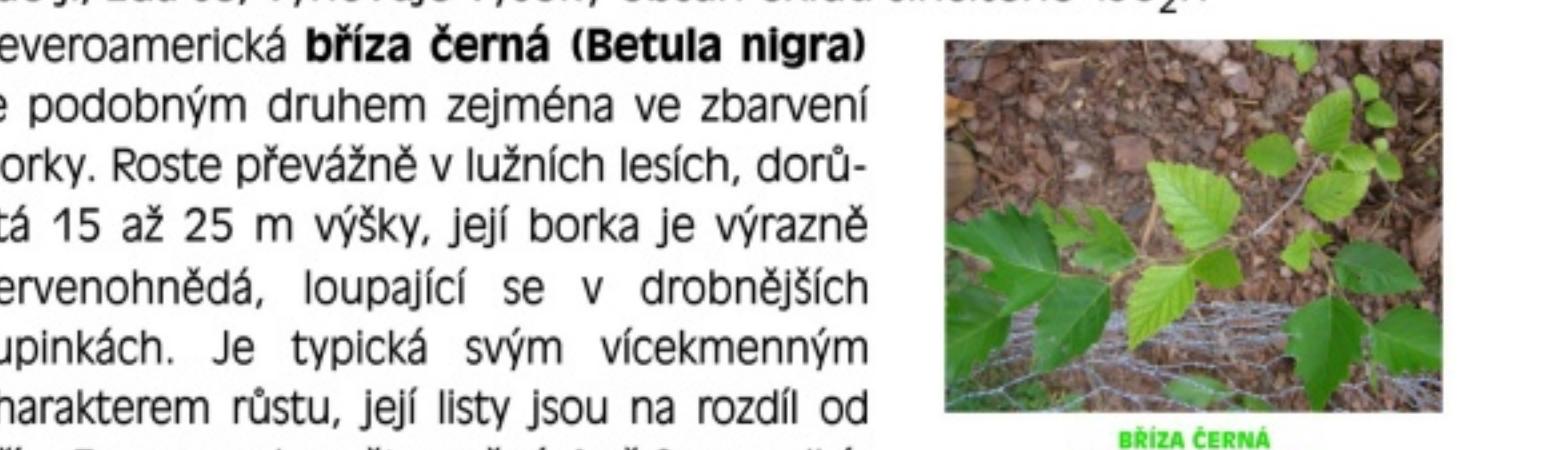
Na tomto stanovišti můžeme pozorovat také různé okrasné kultivary této břízy půvabné tvarem koruny, zbarvením či tvarem listů. Např. hruboce laločnatý okraj listu má kultivar '**Dalecarlica**' označovaný jako tzv. **švédská bříza**, zcela nitkovité jemně dělené listy má unikátní kultivar '**Gracilis**' a další. Ze západní části Himaláje pochází **Bříza Jacquemontova** (*Betula jacquemontii*), která patří mezi středně rychle rostoucí dřeviny, dorůstající 15 až 25 m. Je velmi nápadná svou výrazně bílou a hladkou borkou, odlupující se ve velkých plátech. Její listy jsou na rozdíl od břízy bradavičnaté vejčité, podobné bříze pýřité, avšak větší 5 až 7 cm. Jedná se o velice elegantní druh.

Bílou, ze spodu šupin žlutobílou až červenavou, silně se loupatící borkou je charakteristická **bříza Ermanova** (*Betula ermanii*), jež je přirozeně rozšířena v horských oblastech východní Sibiře, Kamčatky, Sachalinu až po Japonsko. Tato bříza dorůstá 10 až 20 m, má širší korunu, její listy jsou poměrně velké (4 až 12 cm), široce vejčité. Jejím specifikem je kroucené dřevo, které je velmi tvrdé ("kamenné") na rozdíl od jiných bříz. Výborně se jí daří na úpatí sopek, kde jí, zdá se, vyhovuje vysoký obsah oxidu siřičitého (SO₂).

Severoamerická **bříza černá** (*Betula nigra*) je podobným druhem zejména ve zbarvení borky. Roste převážně v lužních lesích, dorůstá 15 až 25 m výšky, její borka je výrazně červenohnědá, loupatící se v drobnějších šupinkách. Je typická svým vícekenným charakterem růstu, její listy jsou na rozdíl od břízy Ermanovy kosočtverečné 4 až 9 cm velké. Keřovitým druhem, který se u nás udržel jako pozůstatek doby ledové na rašelinových půdách na Šumavě, v Krušných, Jizerských a Orlických horách, je **bříza zakrslá, trpasličí** (*Betula nana*). Její domovinou je též oblast severní Asie, Aljaška a Grónsko. Jedná se o velice pomalu rostoucí keřík dožívající se i více než 90 let, 0,5 až 1 m vysoký. Jelikož jeho poléhavé větvičky zakořeňují, může být až 2 m široký. Má ozdobné, hrubě vroubkované drobné (cca 15 mm), téměř

BŘÍZA ERMANOVÁ
Arboretum Žampach

BŘÍZA ČERNÁ
Arboretum Žampach

čtyřmi křídly (proto synonymum *halesia tetraptera*) velké 2 až 3,5 cm (nejdříve zelené, uzrávají do hněda). V našem arboretu můžeme pozorovat velkolepou **halézi karolinskou**.

Halézie se pro svůj velmi efektní květ vysazuje zejména jako solitera. Vyžaduje vlhké, humózní půdy a chráněná stanoviště. Kromě druhu **Halesia carolina** existují ještě další 3 druhy ze Severní Ameriky a Číny.

7a

Rejstřík stanovišť poznávacího okruhu dle českých názvů

Botanický rod	Vládce názvu rodu	čís. stanoviště
AMBROŽ	LIQUIDAMBAR	14
ARALIE	ARALIA	10
BĚLAS	CHIONANTHUS	14
BLAHOČET	ARAUCARIA	9
BOROVICE	PINUS	6
BOROVICE	PINUS	12
BŘESTOVEC	CELTIS	11
BŘÍZA	BETULA	7
BŘÍZA	BETULA	13
BUK	FAGUS	14
CEDR	CEDRUS	8
CESMINA	ILEX	9
CYPŘÍŠKOVITÉ	CUPRESSACEAE	2
DAVIDIE	DAVIDIA	7
DEKAISNEA	DECASNEA	4
DOUGLASKA	PSEUDOTSUGA	12
DŘEZOVEC	GLEDTISIA	11
DUB	QUERCUS	13
GUMOJILM	EUCOMMIA	14
HABR	CARPINUS	4
HABROVEC	OSTRYA	4
HALEZIE	HALESIA	7
HLAVOTIS	CEPHALOTAXUS	8
HLOH	CRATAEGUS	15
HLOSINA	ELAEAGNUS	9
HROZNOVEC	EXOCORDIA	10
IDESIE	IDESIA	14
JASAN	FRAXINUS	7
JASMÍN	JASMINUM	9
JAVOR	ACER	5
JAVORY OKRASNÉ	ACER	2
JEDLE	ABIES	12
JEDLE	ABIES	6
JEDLOVEC	TSUGA	9
JERLÍN	SOPHORA	11
JERÁB	SORBUS	11
JILIM	ULMUS	6
JINAN	GINKGO	5
JIROVEC	AESCHLUS	4
KALOPANAX	KALOPANAX	10
KASTANOVNIK	CASTANEA	4
KATALPA	CATALPA	11
KDOULON	PSEUDOCYDONIA	11
KLOKOČ	STAPHYLEA	15
KOMULE	BUDLEYA	14
KORKOVNIK	PHELLODENDRON	4
KRÁSNOPLODKA	CALCARICA	9
KRYPTOMERIE	CRYPTOMERIA	9
KREHOVÉTEC	CLADRATIS	1
KŘIDLATEC	PTELIA	1
KYSLOUN	OXYDENDRON	14
LILIOVNÍK	LIRIODENDRON	5
LÍPA	TILIA	4
LÍSKA	CORYLUS	11
LYKOVEC	DAPHNE	9
MACKIE	MACKIE	14
MAKLURA	MACLURA	11
METASEKVOJE	METASEquoIA	8
MÍSPULE	MESPILUS	11
MODRÍN	LARIX	8
MORÚŠ	MORUS	11
NAHOVÉTEC	GYNNOCLADUS	8
PABUK	NOTHOFAGUS	10
TEPELA	NYSSA	14
OLŠE	ALNUS	14
ORECHOVEC	CARYA	11
OREŠÁK	JUGLANS	11
OSTROLISTEC	CUNNINGHAMIA	9
PAJASAN	AILANTHUS	11
PAJEHUČNÍK	SCIADOPITYS	9
PAMODŘÍN	PSEUDOLARIX	8
PAPIROVNÍK	BROUSSONETIA	14
PAROCIE	PARTOTIA	14
PAVLONVÍE	PAULOWNIA	5
PLATAN	PLATANUS	15
SAKURA, MANDLOŇ	PRUNUS	15
PTEROKARYE	PTEROCARIA	10
PUSTORYL	PHILADELPHUS	14
RŮŽ	COTINUS	4
SASAFRAS	SASSAFRAS	14
SAZANIK	CALYCANTHUS	10
SEKVOJOVEC	SEQUOIADENDRON	1
SMRK	PICEA	10
STURAČ	STYRAX	14
SVÍDA	CORNUS	14
SVITEL	KOELREUTERIA	1
SÁCHOLAN	MAGNOLIA	14
SÁCHOLAN	MAGNOLIA	15
ŠKUMPA	RHUS	9
ŠTĚDRÉNEK	LABURNUM	5
TAMARYŠEK	TAMARIX	15
TIS	TAXUS	9
TISOVEC	TAXODIUM	8
TOPOL	POPULUS	4
TOREJÁ	TORREYA	9
TRNOVNIK	ROBINIA	1
VILÍN	HAMAMELIS	9
VRBA	SALIX	14
ZELKOVA	ZELKOVA	1
ZMARLÍKA	CERSIS	1
ZMARLÍČNÍK	CERCIDIOPHYLLUM	1

chráněná parková výsadbá
ZÁKAZ POŠKOZOVÁNÍ

Tento projekt byl realizován za finanční spoluúčasti Evropské unie.

Seznam použité literatury k náhledu na úvodní panelu, lektor a odborná spolupráce Ing. Pavel Klevcov, Ing. Miroslav Kunt, Ph.D a kolektiv.

